

Black Friday als beproeving

Kasper de Graaf

‘Mis het niet: 50% Black Friday korting!’ Via mails en allerlei media komen dit soort leuzen naar mij toe deze week. Veel winkels bieden met Black Friday producten aan met flinke kortingen en scherpe aanbiedingen. Voor veel mensen met een smalle beurs is het een uitkomst, zeker met de hoge prijzen tegenwoordig. Sowieso zijn Nederlanders behoorlijk gevoelig voor kortingen – ik niet in het minst. Maar juist daarom knaagt het ook bij mij. Op verschillende manieren zou Black Friday wel eens een flinke beproeving kunnen zijn.

Allereerst wakkert Black Friday mijn hebzucht aan. Door de vele aanbiedingen word je gestimuleerd om veel te kopen. Maar heb ik al die producten eigenlijk wel nodig? De overconsumptie wordt de laatste jaren veel bekritiseerd, ook vanuit niet-christelijke kring. In de Bijbel lees ik hierover ook hele duidelijke waarschuwingen. Hebzucht heet afgoderij (Kol. 3,5), en geldzucht de wortel van het kwaad (1 Tim. 6,10). De verleiding van weelde, rijkdom, handel, geld en goed, wordt in Openbaring 18 gekoppeld aan Babylon, waarover tot de gelovigen gezegd wordt: “Ga weg uit die stad, mijn volk!” Zouden de webwinkels en warenhuizen mijn Babylon kunnen zijn?

Ten tweede legt Black Friday een economische model bloot waarbij alles gericht is op het maximaliseren van de omzet: zo veel mogelijk verkopen tegen een zo laag mogelijke prijs. Dat gaat ten koste van de schepping en vaak ook ten koste van de mensen aan de onderkant van de productieketen. Dit economische model heeft veel invloed, al zijn er ook initiatieven die juist een tegenbeweging laten zien, zoals een oproep om producten te laten repareren zodat ze langer meegaan. De profeten in het Oude Testament zijn heel scherp op dit punt. Jeremia zegt over de koning van Juda: “Wee hem die zijn huis op onrechtvaardigheid bouwt, die de bovenvertrekken met onrecht schraagt, die anderen voor zich laat werken, maar hun geen loon betaalt.” (Jer. 22,13). Gods oordeel over wie zichzelf verrijkt over de rug van de armen klinkt in niet mis te verstane bewoordingen. Deze woorden doen vandaag onmiddellijk denken aan arbeidsmigranten in Qatar, maar zit dit onrecht niet ook in ons economische model verweven? Wat zou Jeremia te melden hebben bij het zien van mijn koopgedrag?

Verder speelt Black Friday in op mijn ongeduld en op mijn neiging om dingen nú te willen hebben. Jezus moedigt ons echter aan om geen schatten op aarde te verzamelen, maar in de hemel (Mat. 6,19-20). Dat betekent niet dat het hier en nu voor een christen niet belangrijk is. Het betekent juist dat je ook vandaag al met Jezus leeft, in alle facetten van het leven. Maar dat vraagt vaak geduld, want de schatten in de hemel lijken vaak minder zichtbaar en concreet. In Jezus heeft God ons veel gegeven, maar veel beloften moeten nog worden vervuld. De komende weken is het Advent, een tijd van (ver)wachten, een tijd ook om geduld te oefenen. Uit onszelf zijn we vaak ongeduldig, maar geloven betekent het van God verwachten, blijven vertrouwen en stand houden tot de komst van de Heer. Dat vraagt geduld. Kan ik dat nog wel opbrengen, na het snelle comfort van Black Friday?

Ook in de kritiek op Black Friday kan echter een beproeving liggen. Het is immers makkelijk om kritiek te leveren, maar het is veel moeilijker om de verleiding echt een halt toe te roepen. Bovendien moet ik oppassen voor moralistische en genadeloze kritiek, die een schuldgevoel bezorgt maar daar niet bij verder helpt. Als je een krap budget hebt kun je enorm geholpen zijn met een mooie aanbieding met Black Friday. Bedenk bij een aankoop wel: heb ik dit echt nodig? Kan ik misschien ook iets laten repareren in plaats van iets nieuws te kopen? Laat ik echter niet te snel oordelen over de keuzes van iemand anders hierin. Zomaar verlies ik dan uit het oog dat God veel genadiger is dan ik in mijn kritiek vaak ben. Hij corrigeert en waarschuwt scherp, maar Hij wijst ook de weg uit de schuld. Hij weet hoe snel het menselijk hart verleid wordt en hij laat mij daar niet mee zitten. Hij geeft mij Jezus, die bevrijdt van alle kwade machten. Dankzij die genade kan ik groeien in het afleggen van hebzucht, in het opkomen voor recht, en in het oefenen in geduld en de verwachting op God en zijn beloften. Ook als ik weer eens in een Black Friday aanbieding getrapt ben.

Deze theologenblog is geschreven voor de websites van het Nederlands Dagblad en het Friesch Dagblad (beide gepubliceerd op 22 november 2022), en is doorgeplaatst in de papieren editie van het Nederlands Dagblad op 23 november 2022.